

Voorwoord

Het tot stand komen van dit boek heeft heel wat voeten in de aarde gehad. Allereerst tijd, dit was wel een heel lange aanloopperiode, namelijk 40 jaar. Dan kennis vergaren; hoe schrijf je een boek zonder enig aanknopingspunt? En als laatste doorzettingsvermogen, want dat heb je wel nodig als je een geschiedenis wilt beschrijven. De lange aanloopperiode heeft te maken met verwondering, angst, gebrek aan kennis en tijd. Ik ben getrouwd met een Van Sante en woonde, zonder het te weten, in een huis dat getekend was door S.B. van Sante. Later hoorde ik wel iets van de familie, maar het was zeer weinig. Het huis was aan de krappe kant met drie opgroeiende kinderen en dus gingen we op zoek naar een grotere woning. Dit was lastig, want de sfeer van ons huis was goed en je wilt toch iets met hetzelfde gevoel erbij vinden. Het zoeken leverde niet snel iets op. Op een dag kwam mijn echtgenoot thuis en vertelde plompverloren dat hij een huis had gekocht. Het was een raar sfeertje die avond, maar hij wist me toch te overtuigen om de volgende dag te gaan kijken. Hij vertelde me dat hij als kind op bezoek ging bij de oudtante van wie het huis was, en het huis altijd al mooi had gevonden. Dat maakt je toch nieuwsgierig. We bekeken samen het huis en ja, het was het huis dat we zochten. Genoeg ruimte en dat was precies wat we wilden. Nu moet ik vertellen dat ik eigenlijk van heel modern houd, maar dit huis had 'het'.

Als een ander het me verteld had, had ik hem nooit geloofd, maar wij kochten een huis dat van binnen ossenbloedrood was geschilderd, zware messing roeden had en veel glas in lood.

De eerste winter was afzien, een echt jaren dertig huis zonder voorzieningen. Omslagdoek om als je naar de keuken ging, wollen kousen en dikke sloffen, we waren terug in de tijd. Dit tot groot vermaak van onze vrienden. De centrale verwarming zat er snel in, maar verder veranderden we nooit iets. Ik paste mijn smaak aan aan het huis. Welk huis krijgt dit voor elkaar? Mijn man is bouwkundige, maar ik hou zelf ook van architectuur en zo begon de verwondering, nu dus 40 jaar geleden. Wie was deze architect en hoe kon het zijn dat ik nog nooit van hem had gehoord? Deze vraag bleef me bij gedurende lange tijd, maar het leven vroeg andere dingen van me en de tijd verstreek. Toen ik tijd kreeg en ging zoeken vond ik niets. We konden alleen zoeken op straat en huisnummer in de archieven en juist die gegevens hadden we niet! Vragen aan oudere familieleden, kijken naar stijlkenmerken en vooral gewoon veel rondfietsen met een opschrijfboekje in de hand. Alle adressen daarna bekijken in het archief en zo nu en dan beet hebben. Het Zaans archief heeft ons altijd geholpen, wij mochten iets meer mappen tegelijk aanvragen en hun enthousiasme stimuleerde ons doorzettingsvermogen.

Een van de gebouwen waarvan bekend was dat het door Simon van Sante was ontworpen is de fabriek De Vrede. Bij onze archiefbezoeken spraken we de schrijver van verschillende artikelen over dit gebouw, Cees Kingma (Zaans Erfgoed). We vonden in hem een bondgenoot met meer ervaring in het schrijven en organiseren. "Een boek is wel een heel groot project en weten jullie wel waar je aan begint?" was zijn vraag. Eh nee, het is een al jarenlang sluimerend idee en we weten eigenlijk niet hoe het aan te pakken. Cees kwam met het plan van een kleine tentoonstelling in het Zaans Museum. Hij nam daarbij het voortouw. We vroegen Ron Baltusse, een architect waar mijn echtgenoot Gerard wel mee werkte en die mooie renovaties had uitgevoerd, om medewerking. Een architect is meer ter zake kundig en gebruikt een ander jargon dan een geïnteresseerde leek. De tentoonstelling kwam er in 2012 en bleek een groot succes. Wel was het jammer dat we zoveel hadden gevonden over zijn werk en maar zo weinig kwijt konden op de expositie. De tentoonstelling had nog meer gevolgen. Een achternicht wist dat er dagboekjes van S.B. van Sante in de familie waren, alleen woonde het achterkleinkind dat ze in haar bezit had, in Nieuw Zeeland. Enthousiasme werkt aanstekelijk. Greet Plekker-van Sante zorgde dat de boekjes deze kant opkwamen.

Er was nu geen houden meer aan. Wat een boel informatie uit de eerste hand kwam nu op ons pad. Weer volgden dagen in de archieven, maar nu niet alleen in de Zaanstreek, maar tot onze verwondering ook ver in Noord- en Zuid-Holland. Bouwtekeningen, bouwers, ingenieurs, opdrachtgevers, kunstenaars, het werd ons zo in de schoot geworpen. Hoe werkte hij, hoe leefde hij, wie was deze Simon Bernardus van Sante? Door zijn dagboekjes kregen we de impuls om door te gaan. Helaas zijn ze er niet van alle jaren, maar de op- en aanmerkingen waren voldoende aanleiding om verder te zoeken. Wat in de familie niet verteld werd, konden we nu lezen. Ook familieomstandigheden als geboorte en overlijden. Waar kleding werd gekocht en hoe duur dit was. Wat de huuropbrengst was, en de belasting die moest worden betaald. Hoeveel schoolgeld er betaald werd en hoeveel huishoudgeld zijn vrouw kreeg. Kortom, zoveel mooie informatie die je niet voor jezelf wilt houden, en daarom dus dit boek. De tijdgeest, de vooruitgang en het geloof maken ook de tijdsspanne van zijn leven belangwekkend. Zeker in de Zaanstreek leefde hij in een tijd van verandering, denk bij voorbeeld alleen al aan de windmolens die werden vervangen door stoomfabrieken. Het werd normaler dat kinderen naar school gingen. Van armoede naar verbetering in de leefomstandigheden, ook goede huisvesting zorgde hier voor. En zo zijn we weer bij het bouwen aangeland. Simon Bernardus van Sante, een architect die voortkwam uit dezelfde Zaanse wortels als zijn stadsgenoten. Een man die er kwam door veel te kijken, te leren en hard te werken. Hij paste in de Zaanstreek, die houden niet van opscheppers.

Sta vast maar sta niet stil
Uw dood zij groter dan uw wond
Wie staat ziet toe dat hij niet valle
Arbeid verwarmt, luiheid veramt
Arbeid zal nooit berouwen
Daarom handen uit de mouwen

(dit gedichtje staat in zijn dagboek van 1904, dichter onbekend. Eigen werk?)

Als kerkmeester was hij meer bekend dan als architect. Met dit boek wil ik hem postuum eren. Hij had alle recht om trots te zijn op zijn werk. Bij deze ben ik dat dan maar.

Gerry van Ingen. 14 maart 2018.